

УДК 334.012.63/.64:355(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/32.21>**Кобеля-Звір М.Я.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики
Львівський торговельно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5627-9408>

Звір Ю.В.

здобувач кафедри підприємництва, торгівлі та логістики
Львівський торговельно-економічний університет

ТРЕВЕЛ-ГРАНТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ

У статті здійснено аналіз грантових можливостей Фонду підтримки реформ та *Ukraine-Moldova American Enterprise fund*, програм «Еразмус для молодих підприємців», USAID «Конкурентоспроможна економіка України», Благодійного фонду «Жіночі можливості в Україні», «Ukraine-Ready4EU». Дослідження продемонструвало: у кожній програмі є суттєві переваги та особливості. Наголошено, що у період із 2022-го по 2024 рік актуальними вважаються ряд грантових складових цих програм для представників українського мікро-, малого та середнього бізнесу, в межах яких вони можуть претендувати на отримання тревел-грантів задля здійснення подорожей за кордон із бізнес-метою. Акцентовано, що цілями та пріоритетами фондів та програм у наданні тревел-грантів є зміцнення підприємницької діяльності вітчизняного бізнесу та розширення його на міжнародні ринки. Окреслено: грантове фінансування донорів залежить від їх цілей та пріоритетів і може варіюватися від мінімальних сум для одного представника бізнесу від 2500 євро до максимальної, що становить 50 000 дол. У статті продемонстровано: у всіх програмах, які пропонують українцям тревел-гранти, є спільне, а саме – фінансування надається на транспортні витрати та харчування під час бізнес-подорожей. Наголошено: у деяких програмах гранти можна спрямувати на інші статті витрат, як-от: реєстраційний збір для участі в заході; оформлення страховки на час поїздки, покращення веб-сторінки бізнесу, відвідування консультацій щодо експорту та навчання, отримання сертифікації на продукцію, реєстрації та захисту інтелектуальної власності тощо. Аналіз програм продемонстрував: є ряд суттєвих відмінностей у кожній із них, що пов'язано з їх походженням, цілями та пріоритетами. Підсумовано: завдяки грантовій підтримці український бізнес має можливість брати участь у міжнародних торговельних заходах (торговельні місії, міжнародні виставки, торговельні події, конференції), бізнес-навчанні, стажуванні, підвищенні кваліфікації, а підприємці-початківці мають право поїхати за кордон, щоб почерпнути досвід у більш досвідчених колег-підприємців в інших країнах.

Ключові слова: гранти, тревел-гранти, USAID, гранти ЄС, грантові програми, бізнес-гранти, МСП, гранти на подорожі.

Постановка проблеми. Українському бізнесу, який має амбітні плани розвитку та розширення на іноземні ринки, важливо відвідувати бізнес-події за кордоном з ряду ключових причин: необхідність налагоджувати міжнародні зв'язки та партнерства, отримання доступу до нових ринків, знайомство з новими технологіями, навчання, підвищення впізнаваності свого бренду, залучення інвестиції, знайомство з кращими практиками, аналіз конкурентів тощо. Участь у міжнародних бізнес-подіях є важливим кроком для українських компаній, що прагнуть до розвитку та успіху на глобальному рівні. Проте через війну і комплекс її негативних наслідків вітчизняні підприємці не дуже активно подорожують задля бізнес-цілей. Із цих причин ряд міжнародних програм та фондів відкривають проекти на підтримку мікро-, малого та середнього бізнесу в Україні, зокрема актуалізують грантові інструменти з метою стимулювання бізнес-подорожей представників комерційних компаній [11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема грантового фінансування бізнесу в Україні набуває популярності серед вітчизняних науковців із об'єктивних причин, особливо в умовах війни, коли міжнародні фонди та програми актуалізують багато спеціальних інструментів на підтримку українського бізнесу. До теми грантових ресурсів для мікро-, малого

та середнього підприємництва зверталися ряд авторів, як-от: Ю.В. Звір, Н. Авраменко, В. Лебедченко, Н. Андрусенко, Корицька О.І., Пронько В.Я., Пархоменко В.В., Мотузка О.М., Воскобойніков В.В. [2-7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну увагу науковців до теми грантового фінансування вітчизняного бізнесу, недостатнім залишився особливий інструмент допомоги підприємцям – тревел-гранти, які грантодавці скеровують для українських підприємців, щоб стимулювати їх подорожі за кордон із бізнес-метою.

Метою дослідження є аналіз грантових програм для представників українського бізнесу, які надають тревел-гранти. Для досягнення цієї мети ми виокремили ряд завдань:

- Проаналізувати грантову складову актуальних у 2022-2024 рр. програм, які пропонують гранти на подорожі для українських підприємців.
- Встановити особливості та переваги цих грантових програм для представників українського бізнесу.
- Виявити спільне та відмінне у проаналізованих грантових програмах, які надають тревел-гранти для українців.

Виклад основного матеріалу дослідження. З початку повномасштабної війни Росії значна частина міжнародних фондів та програм інтенсифікувала

грантову підтримку для вітчизняного бізнесу. Мета такої допомоги – утримати економіку нашої держави та сприяти масштабуванню українського бізнесу на західні ринки. Серед великої кількості грантів чільне місце зайняли трепел-гранти на бізнес-подорожі.

Тревел-гранти (або «гранти на подорожі») – це фінансова підтримка, що надається окремим особам або групам для покриття витрат, пов'язаних із подорожами з метою участі в професійних або академічних заходах. Такі гранти зазвичай охоплюють витрати на проїзд, проживання, харчування, реєстраційні внески та інші супутні витрати [4]. Варто зауважити, що в контексті підтримки підприємництва цей вид грантів розглядається як покриття витрат підприємців на бізнес-заходи, що відбуваються переважно за кордоном.

З 2022 по 2024 рік в Україні актуальними є ряд грантових програм, які надають фінансування мікро-, малому, середньому бізнесу на поїздки за кордон задля розширення підприємницької діяльності [11]. Розглянемо деякі.

Гранти Проекту «Мікрогранти для Великих ідей: експорт» Фонду підтримки реформ та Ukraine-Moldova American Enterprise fund

Проект «Мікрогранти для Великих ідей: експорт» імплементується Громадською спілкою «Фонд підтримки реформ в Україні» за фінансової допомоги Ukraine-Moldova American Enterprise Fund з метою сприяння експортному потенціалу українських МСП.

Ціль проекту – частково покрити грантовим фінансуванням витрати представників українських МСП на участь у виставках, торгових місіях, навчальних поїздках до країн ЄС, отримання консультацій з експорту, сертифікації продукції та реєстрацію інтелектуальної власності за кордоном [9].

Сума грантового фінансування на один проект – **\$5000**.

Особливість цих грантів – у тому, що на них можуть претендувати представники сільського господарства та харчової та легкої промисловості, культурних та креативних індустрій, машинобудування та виробництва меблів. Завдяки грантам такого проекту буде профінансовано 20 представників українського бізнесу.

Перевага грантів цього проекту – в тому, що грантоотримувачі можуть скористатися грантом і на інші заходи, як-от: покращення веб-сторінки бізнесу, відвідування консультацій щодо експорту та навчання, отримання сертифікації на продукцію, яка може знадобитися для сприяння експортній діяльності, реєстрація та захист інтелектуальної власності [9].

Гранти Програми «Еразмус для молодих підприємців»

Програма «Еразмус для молодих підприємців» є міжнародною обмінною ініціативою Єврокомісії, що надає можливість початківцям у бізнесі вчитися у досвідчених колег із інших країн. Це дозволяє отримувати доступ до новаторських ідей та ринків [12].

Програма допомагає підприємцям отримати навички, необхідні для відкриття та/або успішного ведення малого бізнесу. Особливість Програми – в тому, що початківці-підприємці обмінюються знаннями та бізнес-ідеями з досвідченим підприємцем, із яким вони залишаються та співпрацюють протягом періоду від 1 до 6 місяців. Перевага програми для українських під-

приємців – у тому, що вони можуть отримати грантове фінансування на витрати, які необхідні для перебування в одній із країн ЄС, асоційованих країн Світової організації малих і середніх підприємств, а також у Канаді, Сінгапурі, Великобританії, США [12].

Гранти Програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України»

Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» підтримує стартапи й малі та середні підприємства (МСП) з метою підвищення їхньої конкурентоздатності на внутрішньому ринку України та на міжнародних ринках, сприяє створенню сприятливого бізнес-середовища та надає українським компаніям можливість отримувати вигоду від міжнародної торгівлі.

У 2022 році програма актуалізувала грантове фінансування для участі українського бізнесу в міжнародних торговельних заходах: торговельні місії, міжнародні виставки, торговельні події, конференції. Перевага програми – в тому, що на B2B-зустрічі та інші бізнес-івенти в Україні та за кордоном виділено \$1 млн на 20 грантів для українських МСП [8].

Тревел-гранти Благодійного фонду «Жіночі можливості в Україні»

Благодійний фонд «Жіночі можливості в Україні» пропонує тревел-гранти для підтримки підприємниць та представниць жіночих громадських організацій, які мають намір поїхати за кордон для участі у професійних чи навчальних заходах або подіях.

Особливість цих тревел-грантів – у тому, що вони можуть покривати такі витрати: транспорт, проживання, реєстраційний збір для участі в заході; оформлення страховки на час поїздки. Перевага грантової ініціативи – в тому, що максимальна сума гранту затверджується фондом індивідуально після розглядання запиту на грант і здатна покривати всі необхідні статті витрат [10].

Гранти Програми Ukraine-Ready4EU

Програма Ukraine-Ready4EU має на меті заохотити та допомогти українським МСП стати активними на Єдиному ринку ЄС та успішно співпрацювати з бізнес-партнерами, які знаходяться в ЄС. Перевага програми – в тому, що вона надасть мікрогранти у розмірі 2 500 євро 1500 вітчизняним МСП до 2025 року.

Особливість програми – в тому, що мікрогранти можна використати не лише на участь у ділових зустрічах на офіційних заходах, виставках, місіях компаній або брокерських заходах в ЄС, але й на інші заходи, як-от:

- Зовнішня підтримка для забезпечення відповідності вимогам сталої, цифрової та стійкої економіки ЄС.
- Експертизи та сертифікація продукції, необхідної для Єдиного ринку ЄС.
- Зовнішня підтримка у виконанні митних та інших формальних вимог щодо експорту/імпорту до Єдиного ринку ЄС.
- Зовнішня підтримка з питань патентування та ліцензування для Єдиного ринку ЄС [1].

Проаналізувавши конкурсну документацію вищеперерахованих грантових програм, їх умови та особливості участі для українських підприємців, ми виявили в них ряд спільного та відмінного.

На нашу думку, спільним у цих програмах є:

1. Види витрат, на які можна скористатися грантом: витрати на транспорт, проживання, харчування.

2. Вимоги до заявників, як-от грантове фінансування можуть отримати суб'єкти господарювання, що:

- офіційно зареєстровані в Україні відповідно до українського законодавства;

- мають менш як 250 працівників та річний оборот менш як 50 млн євро або менш як 250 працівників та річний баланс менш як 43 млн євро;

- мають переконливу мотивацію та амбіції розвинути бізнес в Україні та на міжнародному ринку;

- демонструють спроможність реалізувати заплановану діяльність;

- мають хорошу ділову репутацію.

Враховуючи той факт, що проаналізовані нами грантові програми є різними за своїм походженням, цілями та пріоритетами, то ряд відмінностей є ширшим. До прикладу:

1. У Програмі «Еразмус для молодих підприємців» використати грант на поїздку за кордон задля навчання чи обміну досвідом можуть лише молоді підприємці, які мають менше 3 років загального досвіду підприємницької діяльності. Таких обмежень в інших програмах немає.

2. У Проекті «Мікрогранти для Великих ідей: експорт» грант можна отримати, окрім транспортних витрат та витрат на проживання, ще й на консультаційну підтримку. Ця складова відсутня в більшості інших програм.

3. У Програмі «Ukraine-Ready4EU» планується підтримати 1500 підприємців. В інших проектах кількість можливих грантоотримувачів значно менша, як-от у Програмі USAID «Конкурентоспроможна економіка України» – лише 20 переможців.

4. У Програмі USAID «Конкурентоспроможна економіка України» сума грантового фінансування на один проект становить 50 000 дол. В інших програмах суми грантів значно менші. Наприклад, у Програмі «Ukraine-Ready4EU» – 2500 євро, а в Проекті «Мікрогранти для Великих ідей: експорт» – 5000 дол.

5. У Програмі Благодійного фонду «Жіночі можливості в Україні» на грант мають право претендувати виключно жінки. В інших програмах як жінки, так і чоловіки.

6. У Проекті «Мікрогранти для Великих ідей: експорт» на гранти можуть претендувати представники сільського господарства та харчової та легкої промисловості, культурних та креативних індустрій, машинобудування та виробництва меблів, в інших програмах таких обмежень немає.

7. Деякі пропонують обмежений перелік країн для реалізації тревел-гранту, як-от у Програмі «Еразмус для молодих підприємців» представник українського

МСП може обрати для поїздки одну з країн ЄС, асоційованих країн Світової організації малих і середніх підприємств. В інших програмах такого обмеженого переліку країн щодо бізнес-подорожей немає.

8. У Програмі Благодійного фонду «Жіночі можливості в Україні» на грант мають право претендувати, окрім представниць бізнесу, ще й представниці громадських організацій. В інших програмах – виключно представники комерційних організацій.

9. У межах тревел-гранту від Благодійного фонду «Жіночі можливості в Україні» розглядається покриття податків, якщо грантерка не є штатною працівницею організації, від якої подається. В інших програмах такої статті витрат немає.

10. Термін перебування за кордоном різняться: в Програмі «Еразмус для молодих підприємців» він становить від 1 до 6 місяців, в інших програмах – значно менший і обмежується періодом, упродовж якого відбувається бізнес-подія.

Висновки. Аналіз грантових можливостей Фонду підтримки реформ та Ukraine-Moldova American Enterprise fund, програм «Еразмус для молодих підприємців», USAID «Конкурентоспроможна економіка України», Благодійного фонду «Жіночі можливості в Україні», «Ukraine-Ready4EU» продемонстрував, що український мікро-, малий та середній бізнес має право претендувати на отримання тревел-грантів задля зміцнення підприємницької діяльності та розширення на міжнародні ринки. Грантове фінансування донорів залежить від їх цілей та пріоритетів і варіюється від мінімальних сум для одного представника бізнесу від 2500 євро до 50 000 дол. У всіх програмах, які пропонують українцям тревел-гранти, є спільне, а саме: фінансування надається на транспортні витрати та харчування під час бізнес-подорожі. В деяких програмах гранти можна спрямувати на інші статті витрат, як-от: реєстраційний збір для участі в заході; оформлення страховки на час поїздки, покращення веб-сторінки бізнесу, відвідування консультацій щодо експорту та навчання, отримання сертифікації на продукцію, реєстрації та захисту інтелектуальної власності тощо.

Завдяки грантовій підтримці український бізнес отримує шанс брати участь у міжнародних торговельних заходах (торговельні місії, міжнародні виставки, торговельні події, конференції) та бізнес-навчанні, а підприємці-початківці мають право поїхати за кордон, щоб почерпнути досвід у більш досвідчених колег-підприємців в інших країнах.

Оскільки проаналізований у статті перелік програм, які пропонують тревел-гранти для вітчизняних підприємців, не є вичерпним, то подальші наші розвідки можуть стосуватися інших грантових інструментів для представників вітчизняного бізнесу.

Список використаних джерел:

1. 2 500 євро – мікрогранти програми інтеграції українських компаній до Єдиного ринку ЄС READY4EU. *Центр розвитку «ЧАС ЗМІН»*. URL: <https://chaszmin.com.ua/2-500-yevro-mikrogranty-programy-integratsiyi-ukrayinskyh-kompanij-do-yedynogo-rynku-yes-ready4eu> (дата звернення: 02.06.2024).

2. Воскобойніков В.В. До характеристики предмету підтримки та розвитку бізнесу в умовах воєнного стану. *Вісник Кримінологічної Асоціації України*. 2023. № 2 (29). С. 322–330. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/bf032545-ec0c-4650-a109-8ad7c786dd47> (дата звернення: 12.06.2024).

3. Корицька О.І., Пронько В.Я. Державна підтримка та потенціал відкриття бізнесу під час війни. *Матеріали XIII Міжнародної науково-технічної конференції аспірантів та молодих вчених «Наукова весна» 2023*. С. 229–230. URL: <https://ir.nmu>.

org.ua/bitstream/handle/123456789/164056/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%B2%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%B0_2023-229-230.pdf?sequence=1 (дата звернення: 15.06.2024).

4. Кобеля-Звір М.Я., Звір Ю.В. Основні підходи до класифікації грантів. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2023. № 74. С. 102–107. URL: <http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1448> (дата звернення: 03.06.2024).

5. Кобеля-Звір М.Я. Гранти програми Європейської комісії «Еразмус для молодих підприємців». *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2024. Т. 35 (74). № 2. С. 6–10. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/35_74_2/4.pdf (дата звернення: 12.06.2024).

6. Авраменко Н., Лебедченко В., Андрусенко Н. Перспективи відновлення українського бізнесу у повоєнний період. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2044> (дата звернення: 22.06.2024).

7. Пархоменко В.В., Мотузка О.М. Оптимізація структури капіталу підприємства та грантова підтримка бізнесу в Україні в умовах воєнного стану. *Всеукраїнська науково-практична конференція (з міжнародною участю) «Функціонування суб'єктів економічної діяльності в умовах післявоєнної розбудови»*, 23-24 листопада 2023 р., м. Харків. С. 40–42. URL: https://eprints.kname.edu.ua/65324/1/%D0%A2%D0%9A_2023-40-42.pdf (дата звернення: 21.06.2024).

8. Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України». URL: <https://chemonics.submittable.com/submit?fbclid=IwAR1j09xZ1c-SCdLzisKfj1pFMIv5Kwa1oLEuYIY-b-04R6kG56R1B83Xfw> (дата звернення: 03.06.2024).

9. Старт проекту: «Мікрогранти для Великих ідей: експорт». *Громадська спілка «Фонд підтримки реформ в Україні»*. URL: <https://fsr.org.ua/news/start-proyektu-mikrogranty-dlya-velykyh-idey-eksport> (дата звернення: 08.06.2024).

10. Тревел-гранти для підприємниць та представниць жіночих організацій. *Центр розвитку «ЧАС ЗМІН»*. URL: <https://chaszmin.com.ua/trevel-granty-dlya-pidpryyemyts-ta-predstavnyts-zhinochyh-organizatsij> (дата звернення: 16.06.2024).

11. Гранти 2024. *Центр розвитку «ЧАС ЗМІН»*. URL: <https://chaszmin.com.ua/granty-2024> (дата звернення: 27.06.2024).

12. Erasmus for Young Entrepreneurs. URL: <https://www.erasmus-entrepreneurs.eu> (дата звернення: 22.06.2024).

References:

1. 2 500 ievro – mikrohranty prohramy intehratsii ukrains'kykh kompanij do Yedynoho rynku YeS READY4EU. [2,500 euros – micro-grants of the READY4EU program of integration of Ukrainian companies into the EU Single Market]. *Tsentr rozvytku «ChAS ZMIN»*. Available at: <https://chaszmin.com.ua/2-500-yevro-mikrogranty-programy-integratsiyi-ukrayinskyh-kompanij-do-yedynogo-rynku-yes-ready4eu> (accessed June 2, 2024).

2. Voskobjnikov V. V. (2023) Do kharakterystyky predmetu pidtrymky ta rozvytku biznesu v umovakh voiennoho stanu [To characterize the subject of business support and development under martial law]. *Visnyk Kryminolohichnoi Asotsiatsii Ukrainy*, no. 2 (29), pp. 322–330. Available at: <https://dspace.univd.edu.ua/items/bf032545-ec0c-4650-a109-8ad7c786dd47> (accessed June 12, 2024).

3. Koryts'ka O. I., Pron'ko V. Ya. (2023) Derzhavna pidtrymka ta potentsial vidkryttia biznesu pid chas vjny [State support and the potential of starting a business during the war]. *Materialy XIII Mizhnarodnoi naukovy-tekhnichnoi konferentsii aspirantiv ta molodykh vchenykh «Naukova vesna»*. Pp. 229–230. Available at: https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/164056/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%B2%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%B0_2023-229-230.pdf?sequence=1 (accessed June 15, 2024).

4. Kobelia-Zvir M. Ya., Zvir Yu. V. (2023) Osnovni pidkhody do klasyfikatsii hrantiv [Basic approaches to the classification of grants]. *Visnyk LTEU. Ekonomichni nauky*, no. 74, pp. 102–107. Available at: <http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1448> (accessed June 3, 2024).

5. Kobelia-Zvir M. Ya. (2024) Hranty prohramy Yevropejs'koi komisii «Erazmus dlia molodykh pidpryyemtsiv» [Grants of the European Commission program «Erasmus for young entrepreneurs»]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'koho. Seriya: Ekonomika i upravlinnia*, vol. 35 (74), no. 2, pp. 6–10. Available at: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/35_74_2/4.pdf (accessed June 12, 2024).

6. Avramenko N., Lebedchenko V., Andrusenko N. (2022) Perspektyvy vidnovlennia ukrains'koho biznesu u povoiennyj period [Prospects for the recovery of Ukrainian business in the post-war period]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, no. 46. Available at: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2044> (accessed June 22, 2024).

7. Parkhomenko V. V., Motuzka O. M. (November 23-24, 2023) Optyimizatsiia struktury kapitalu pidpryyemstva ta hrantova pidtrymka biznesu v Ukraini v umovakh voiennoho stanu [Optimization of the company's capital structure and grant support for business in Ukraine under martial law]. *Vseukrains'ka naukovy-praktychna konferentsiia (z mizhnarodnoiu uchastiu) «Funktsionuvannia sub'iektiv ekonomichnoi diial'nosti v umovakh pislivoiennoi rozbudovy»*. Kharkiv. Pp. 40–42. Available at: https://eprints.kname.edu.ua/65324/1/%D0%A2%D0%9A_2023-40-42.pdf (accessed June 21, 2024).

8. Prohrama USAID «Konkurentospromozhna ekonomika Ukrainy» [USAID program «Competitive Economy of Ukraine»]. Available at: <https://chemonics.submittable.com/submit?fbclid=IwAR1j09xZ1c-SCdLzisKfj1pFMIv5Kwa1oLEuYIY-b-04R6kG56R1B83Xfw> (accessed June 3, 2024).

9. Start proiektu: «Mikrohranty dlia Velykykh idej: eksport». [Start of the project: «Microgrants for Big Ideas: Export»]. *Hromads'ka spilka «Fond pidtrymky reform v Ukraini»* Available at: <https://fsr.org.ua/news/start-proyektu-mikrogranty-dlya-velykyh-idey-eksport> (accessed June 8, 2024).

10. Trevel-hranty dlia pidpryyemyts' ta predstavnyts' zhinochykh orhanizatsij [Travel grants for businesswomen and representatives of women's organizations]. *Tsentr rozvytku «ChAS ZMIN»*. Available at: <https://chaszmin.com.ua/trevel-granty-dlya-pidpryyemyts-ta-predstavnyts-zhinochyh-organizatsij> (accessed June 16, 2024).

11. Hranty 2024 [Grants 2024]. *Tsentr rozvytku «ChAS ZMIN»*. Available at: <https://chaszmin.com.ua/granty-2024> (accessed June 27, 2024).

12. Erasmus for Young Entrepreneurs. Available at: <https://www.erasmus-entrepreneurs.eu> (accessed June 22, 2024).

Kobelia-Zvir Mariana, Zvir Yurii
Lviv University of Trade and Economics

TRAVEL GRANTS FOR UKRAINIAN BUSINESS

The article analyzes the grant opportunities of the Reform Support Fund and the Ukraine-Moldova American Enterprise fund, the Erasmus for Young Entrepreneurs program, USAID Competitive Economy of Ukraine, the Women's Opportunities in Ukraine Charitable Foundation, and Ukraine-Ready4EU. The study showed that each grant program has significant advantages and features. It is emphasized that in the period from 2022 to 2024, a number of grant components of these programs are relevant for representatives of Ukrainian micro, small and medium-sized businesses, under which they can apply for travel grants to travel abroad for business purposes. It is emphasized that the goals and priorities of funds and programs in providing travel grants are to strengthen the entrepreneurial activities of Ukrainian business and expand it to international markets. It is outlined that grant funding from donors depends on their goals and priorities and can vary from the minimum amount for one business representative of 2500 euros to the maximum amount of 50,000 dollars. The article demonstrates that all programs that offer travel grants to Ukrainians have one thing in common, namely, funding is provided for transportation and meals during business travel. It is emphasized that in some programs, grants can be used for other expenses, such as: registration fees for participation in an event; travel insurance, improving a business website, attending export consultations and training, obtaining product certification, registering and protecting intellectual property, etc. The analysis of the grant programs showed that there are a number of significant differences in each of them, which is related to their origin, goals and priorities. To summarize: thanks to grant support, Ukrainian business has the opportunity to participate in international trade events (trade missions, international exhibitions, trade events, conferences), business training, internships, advanced training, and novice entrepreneurs can travel abroad to gain experience from more experienced colleagues in other countries.

Keywords: grants, travel grants, USAID, EU grants, grant programs, business grants, SMEs, travel grants.

JEL classification: H81